

О. В. Пирог,
д. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет "Львівська політехніка", м. Львів

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК ЗА РІЗНИХ ТИПІВ СУСПІЛЬСТВ

О. Pyrog,
Doctor of Economic Science, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Management and International Business, Lviv Polytechnic National University, Lviv

ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMIES IN DIFFERENT TYPES OF SOCIETIES

У статті досліджено теоретичні та методичні положення щодо економічного розвитку національних економік за умов різних типів суспільств. Узагальнено характерні відмінності розвитку національних економік за умов різних типів суспільства. Доведено, неупинний процес суспільного розвитку обумовлює становлення постіндустріального суспільства відбувається через всебічний розвиток нематеріального виробництва, технічне переоснащення матеріального виробництва на основі впровадження високих технологій, зростання ролі креативної й інтелектуальної діяльності працівників. Розвиток постіндустріального суспільства спричиняє формування новітньої парадигми розвитку національного господарства через розширення факторів виробництва, підвищуючи значення інформації та знань; зміну трудової та стимулювання зростання частки високотехнологічного матеріального та нематеріального виробництва в національній економіці країни. У постіндустріальному суспільстві пріоритетними факторами виробництва, окрім класичних факторів виробництва доіндустріального та індустріального суспільств, стають інформація та знання, які мають необмежений характер. Обґрунтовано вектори розвитку національної економіки за результатами семантичного аналізу основних категорій постіндустріального суспільства та дослідження етапів розвитку національної економіки за таких умов.

The article present the results of the theoretical and methodological bases for economic development of the national economy under the conditions of different types of societies. Generalized characteristic differences of national economies under conditions of different types of society. Proved unstoppable process of social development causes the formation of post-industrial society is through comprehensive development immaterial production, technical re-equipment of material production through the introduction of high technology, the increasing role of the creative and intellectual activity of employees. The development of post-industrial society leads to the formation of the modern paradigm of the national economy through the expansion of inputs, increasing the value of information and knowledge; changing employment and stimulating growth in the share of high-tech material and non-material production in the national economy. In post-industrial society, the priority factors of production besides the classic factors of production pre-industrial and industrial societies are information and knowledge that are unlimited character. Proved vectors of the national economy on the results of the semantic analysis of the major categories of industrial society and research stages of development of the national economy in such conditions.

Ключові слова: національна економіка, економічний розвиток, типи суспільств, доіндустріальне суспільство, індустріальне суспільство, постіндустріальне суспільство, фактори виробництва, Україна.

Key words: national economy, economic development, types of societies, pre-industrial society, industrial society, post-industrial society, factors of production, Ukraine.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Суспільний розвиток обумовлює зміну сутності, теорій та моделей економічного розвитку й факторів виробництва, трансформацію економічних законів та економічної дум-

ки, формування парадигми "нової економіки". Р.С. Гринберг стверджує, що "сучасна економічна наука потребує революційної зміни парадигми, переходу від методів "здорового глузду" до нового теоретичного обґрунтування змішаної

економіки як поєднання ринку з різноманітними формами державного втручання, що пояснюють аномалії, які існують в ортодоксальній теорії" [1, с. 18]. Однак, незважаючи на очевидність такої думки, в економічній теорії існує інша позиція, яку висловили автори монографії "Нова економіка: форми вияву, причини і наслідки": "у процесі ... структурних змін відбудеться глибокий перелом в економіці, але не в економічній теорії" [2, с. 26].

Вітчизняні вчені на чолі з В.В. Оскольським визначають "нову економіку" як "... не лише належним чином врегульовані та прогнозовані ринкові відносини, а переплетіння ринку, державного регулювання та соціальної стабільності" [3, с. 21]. За їх твердженням, саме таку "нову економіку", яка здатна винаходити і використовувати високотехнологічні інноваційні досягнення, прагне побудувати кожна розвинена країна. Отже, технологічний принцип, а не форми власності, визначає розвиток виробничих відносин, зокрема форм власності [4, с. 6], та характеризує чітку картину сучасного світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади розвитку національних економік за різних типів суспільств формувались такими вченими, як Д. Белл, Е. Брукінг, П. Дракер, М. Кастельс, Г. Колодко, М.Д. Кондратьєв, Р.М. Нурєєв, К. Перес, Дж. Стігліц, П. Тодаро, Е. Тоффлер, Е. Фелс, Й. Шумпетер. Враховуючи процес невпинного та постійного суспільного розвитку виникають та формуються нові передумови розвитку національних економік країн світу, які необхідно враховувати при розробці та обґрунтованні моделі розвитку національного господарства.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження теоретичних та методичних положень щодо економічного розвитку національних економік за умов різних типів суспільств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Класичною та загальноприйнятою класифікацією систем суспільного устрою залежно від технологічного базису є система Д. Белл [5], в якій виділено три типи суспільства: доіндустріальне, індустріальне та постіндустріальне суспільство. Науковий підхід Д. Белла дозволив зосередити увагу на елементах, які характеризують спосіб розвитку суспільства та виступають джерелом підвищення продуктивності виробничого процесу та формують спосіб вияву структурного детермінованого принципу функціонування суспільства. За твердженням Д. Белла, рушійною силою в доіндустріальному суспільстві були ноги, в індустріальному — руки, а в постіндустріальному — голова [5], тобто інтелектуальні та креативні здібності людини, працівника.

Для економічного розвитку доіндустріального (аграрного) суспільства основною продуктивною силою була земля та пріоритетним видом діяльності — сільське господарство, лісництво і рибальство. В економічній теорії засади економічного розвитку аграрного суспільства були вперше досліджені представниками школи фізіократів. Так, Ф. Кене в XVIII ст. запропонував "Tableau economique" — макроекономічну модель господарського кругообігу, яка базувалася на "природному порядку" і відображала економічну взаємозалежність основних класів французького суспільства: продуктивного (селянство, яке належало до орендарів землі, власником якої був феодалний клас), замощного (феодалний клас земельних власників і правителів) та безплідного класів (люди, зайняті в промисловості, торгівлі, ремісництві). Згодом основні положення економічного розвитку аграрного суспільства знайшли відображення у класичній школі.

Для економічного розвитку індустріального суспільства основними засобами були створені людьми індустріальні

засоби виробництва, а головною сферою — промисловість, особливо добувна промисловість. З переходом до індустріального суспільства трансформувалась й економічна теорія, особливості якої були розкриті у капіталістичній теорії. Відмінною ознакою індустріального суспільства, порівняно з доіндустріальним, за дослідженнями Дж. Мокіра [6], є відділення виробництва або виробничої одиниці (господарства) від домогосподарства.

У період становлення індустріального суспільства формується база індустріальної економіки, тобто будують заводи і оснащують їх механічним устаткуванням. Результатом процесу індустріалізації стали значні успіхи у сфері масового виробництва матеріальних благ, що задовольняють основні життєвонеобхідні потреби людини. У міру задоволення життєвонеобхідних потреб людини стають усе більш затребуваними диференційовані товари і послуги, які виробляють і надають дрібні підприємства. Їх споживачами є приватні особи, середні та великі підприємства, а виробниками є винахідники, аналітики, консультанти, брокери, майстри художніх промислів, ті, хто надає індивідуальні побутові послуги тощо. Збільшується кількість малих, родинних та індивідуальних підприємств, а також творчих підприємств, розмір яких не перевищує розмірів родинного підприємства.

Швидкий розвиток індустріального суспільства, на думку А.С. Філіпенко [7, с. 11], призвів до негативних наслідків для національних економік: необмежене, безсистемне і безконтрольне використання природних ресурсів призвело до їх виснаження; цілковита залежність людини, працівника від машинної праці; домінування технократичних поглядів у соціально-економічному розвитку.

Суспільний розвиток є невпинним процесом, що дедалі виразніше проявляє ознаки постіндустріального суспільства. Становлення постіндустріального суспільства відбувається через всебічний розвиток нематеріального виробництва, технічне переоснащення матеріального виробництва на основі впровадження високих технологій, зростання ролі креативної й інтелектуальної діяльності працівників.

Кінець ХХ ст. став початком нової — постіндустріальної епохи, серед відмінних рис якої — швидкий науково-технічний прогрес, радикальні зміни структури суспільного багатства і зайнятості, задоволення основних потреб більшості жителів розвинених країн Заходу завдяки досягнутому виробничому потенціалу, поява ознак витіснення творчістю традиційних форм праці, утвердження постіндустріальної системи цінностей, в центрі якої — людина з її прагненням до самовдосконалення. Процес розвитку постіндустріального суспільства створив безліч можливостей та виявив нові шляхи для економічного розвитку національних господарств, але водночас істотно загострив старі суперечності світового господарства, що були характерні для індустріального суспільства.

Перехід до постіндустріального суспільства вносить кардинальні зміни у розуміння рушійних чинників цього процесу та його продукту. Віками люди використовували три фактори виробництва: землю (природні ресурси), капітал і працю. Чинники постіндустріального суспільства, як стверджує Н.Л. Савицька [8, с. 21], не вкладаються в традиційне розуміння суспільного відтворення як лінійного процесу виробництва, розподілу, обміну та споживання сукупного продукту на основі поділу праці, ринкового обміну його продуктами та приватної власності на засоби виробництва.

У постіндустріальному суспільстві на перші місця виходять якісно нові ресурси — інформація і знання, виробництво яких є джерелом сучасного економічного зростання, а спосіб виробництва та життя ґрунтується на розвитку потенціалу людини. Три фактори виробництва індустріального суспільства в різній мірі носять вичерпний характер, то фактори виробництва постіндустріального суспільства — інформація та знання — невичерпний (необмежений) характер.

Рис. 1. Вектори розвитку національного господарства в умовах постіндустріального суспільства

Примітка: розроблено автором.

Матеріальні блага у процесі споживання зникають, а інформація і знання — зростають. Отже, носій нового ресурсу інформації і знання — інтелектуальний капітал — не виснажується, а зростає: знання стають загальносуспільним надбанням.

Застосовуючи принципи історизму і секторний принцип організації економіки, А.А. Чухно визначив суспільство як "постіндустріальне", але підкреслював, що головним методологічним принципом є розгляд економічного розвитку на основі зростання і вдосконалення продуктивних сил, а також робив акцент на тому, що в основу такого розвитку покладено технологізацію суспільного виробництва і технічний спосіб виробництва [9, с. 57]. Базовими технологіями сучасної національної економіки вчений вважав інформаційно-інтелектуальні, оскільки вони не тільки забезпечують високу ефективність виробництва, але й "докорінно змінюють умови економічного розвитку", а основним ресурсом постіндустріального суспільства є інформація і знання [9, с. 3].

Національну економіку постіндустріального суспільства в науковій економічній літературі називають різними за суттю термінами: "інноваційна економіка", "інформаційна економіка", "нова економіка", "економіка знань", "к — суспільство" (Knowledge Society), "високотехнологічна економіка", "креативна (культурна) економіка". У зарубіжній фаховій літературі економічний розвиток постіндустріального суспільства називають "золотою ерою".

Вважаємо, що термін "постіндустріальне суспільство" є змістовно ширшим, оскільки вказує переважно на хронологічну і технологічну послідовність у розвитку суспільства, тоді як терміни "інноваційна економіка", "інформаційна економіка", "нова економіка", "економіка знань", "високотехнологічна економіка", "креативна (культурна) економіка" є вужчими за змістом та вказують швидше на змістову особливість постіндустріального суспільства, з виділенням найхарактерніших його ознак.

За результатами семантичного аналізу основних категорій — "інновації", "інформація", "високі технології", "знання", та етапів розвитку національної економіки в умовах постіндустріального суспільства, можна сформулювати авторське бачення щодо його векторів розвитку (рис. 1). На нашу думку, ці вектори розрізняються базисом, на основі якого формують теоретичні засади: для інноваційної економіки базисом виступають інновації, для інформаційної економіки — інформація та інформаційні технології, для високотехнологічної економіки — високі технології, для економіки знань — знання, для креативної економіки — творчі здібності особистості (людини). Отже, різноманіт-

тя векторів розвитку національної економіки в умовах постіндустріального суспільства та багатогранність їх трактувань зумовлені постійним розвитком суспільства, що призводить до зміни системи як економічних, так і соціальних цінностей — з'являються додаткові опори у "фундаменті" всього життєзабезпечення людей, а також нові засоби підтримки соціального прогресу та підвищення добробуту.

Узагальнені відмінності розвитку національних економік за умов різних типів суспільства наведено в таблиці 1.

Отже, для постіндустріального суспільства характерний економічний розвиток, який ґрунтується на продукуванні гармонізованих знань з використанням потужних високотехнологічних та інформаційних технологій. Водночас "традиційні" фактори для доіндустріального та індустріального типу — капітал та природні ресурси не втрачають актуальності, хоча і є вичерпними, порівняно з інформацією та знаннями. Сучасне постіндустріальне суспільство передбачає безперервну конвертацію сучасних досягнень науки і техніки в новітні технології, конкурентоспроможні товари і послуги.

Закономірність становлення постіндустріального суспільства полягає в тому, що попередній тип суспільного розвитку є базисом становлення наступного: доіндустріальне суспільство є базисом розвитку індустріального суспільства, тоді як індустріальне суспільство — базисом розвитку постіндустріального суспільства. Кожний тип суспільного розвитку забезпечує такий рівень розвитку національної економіки, який істотно змінює добробут населення. Становлення індустріального суспільства відбувалось через створення і розвиток нового виду економічної діяльності національного господарства — промисловості, тоді як становлення постіндустріального суспільства супроводжується активним розвитком нематеріального та високотехнологічного виробництва, а також інформатизацією суспільства та національної економіки.

Переважна більшість країн-лідерів світової економіки характеризується економічним розвитком постіндустріального суспільства. Такі країни, як США та країни-засновники ЄС, стали флагманами формування економічної думки "нової економіки" — економіки постіндустріального суспільства, тобто такого "технологічного і господарського устрою, в якому роль головного виробничого ресурсу відіграють знання й інформація" [12, с. 87]. Саме за їх зразком та досвідом всі інші країни світової економічної спільноти переходять на економічний розвиток по-

Таблиця 1. Порівняльна характеристика розвитку національних економік за типами суспільств

Ознаки	Типи суспільства		
	Доіндустріальне	Індустріальне	Постіндустріальне
Основний ресурс	Природні ресурси	Капітал	Інновації, інформація, знання
Капітал	Торгівельний, виробничий, банківський	Людський, природний, фінансовий	Людський, інформаційний (унікальні знання), фінансовий, природний
Провідний тип власності [7, с. 11]	Земельна	Промислова	Інтелектуальна
Центр системи	Людина з фізичними здібностями	Засоби виробництва	Людина з інтелектуальними здібностями
Людський капітал [10, с. 15]	-	Людина економічна (homo economicus)	Людина творча (homo creator)
Характер праці [7, с. 11]	Ручна	Машинна	Інтелектуальна
Домінантні інтереси	Дармові блага природи	Матеріальні інтереси	Інтелектуальні інтереси
Пріоритетний вид діяльності	Сільське господарство	Промисловість (добувна)	Сфера нематеріального виробництва, особливо інтелектуальних послуг: освіта, наука, високотехнологічні види діяльності
Особливості розвитку	Мануфактура	Розвиток добувної промисловості	Розвиток інформаційних технологій (Інтернет, створення віртуальних офісів тощо)
Суб'єкти господарювання	Домогосподарства	Виробничі одиниці (господарства), економія на масштабі	Глобальні об'єднання, мережі, підприємство
Головні ознаки розвитку	Розвиток ручної праці	Спеціалізація виробництва. Автоматизація виробничих процесів	Широка інтелектуалізація виробництва. Пріоритетний розвиток науки. Розвиток складної розумової праці
Фактори успіху [11]	Праця	Праця, якість, низькі витрати, стабільність, контроль	Здібність до інновацій, талант, орієнтація на споживача
Орієнтація на споживача [11]	Одиничне виробництво	Масове виробництво	Масове виробництво на основі інформаційних технологій та дизайну продукції

Примітка: систематизовано автором за [7, с. 11; 10, с. 15; 11].

стіндустріального суспільства. Зауважимо, що, незважаючи на спільну ідею сталого розвитку з інноваційним вектором, кожна з названих країн має певні особливості, які сформувалися під впливом історичного розвитку. Сьогодні здатність створювати і використовувати знання, що, своєю чергою, знаходить прояв у впровадженні нових технологій, стає ключовим фактором для визначення конкурентоспроможності національних економік, а також критерієм оцінки бідності та процвітання як різних країн, так і в межах окремих країн.

Найпоширенішим світовим рейтингом, за яким здійснюється оцінювання розвитку національних економік та рівня їх конкурентоспроможності за різних типів суспільств, є Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI) [13].

Якщо зіставити стадії розвитку відповідно до рейтингу GCI з типами суспільного розвитку відповідно до класифікації Д. Белла [5], то стадія факторного розвитку відповідає доіндустріальному суспільству, ефективного розвитку — індустріальному суспільству та інноваційного розвитку — постіндустріальному суспільству.

Розвиток національних економік країн світу поділяється на п'ять стадій, три з яких є фіксованими та дві — перехідними:

— стадія I — факторний розвиток (Factor-driven stage), який характерний для країн з доіндустріальним суспільством та здебільшого визначається наявністю та використанням природних ресурсів у матеріальному виробництві;

— стадія II — ефективний розвиток (Efficiency driven stage), який характерний для країн з індустріальним суспільством та визначається ефективним використанням всіх наявних факторів виробництва;

— стадія III — інноваційний розвиток (Innovation-driven stage), який характерний для країн з постіндустріальним суспільством та обумовлений запровадженням інновацій, наукомістких технологій, розвитком економіки знань.

Методика оцінювання ґрунтується на розрахунку 3 субіндексів (субіндекс базисних вимог, субіндекс посилення ефективності, субіндекс інновацій) та 12 основних критеріїв (якість інститутів, інфраструктура, макроекономічна стабільність, охорона здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, ефективність ринку товарів та послуг, ефективність ринку праці, розвиток фінансового ринку, технологічний рівень, розмір внутрішнього ринку, конкурентоспроможність компаній, інноваційний потенціал).

Кожна стадія розвитку національної економіки характеризується певним співвідношенням трьох субіндексів:

— для факторної економіки (I стадія) визначальне значення має субіндекс базисних вимог (60%), який складається з таких критеріїв: якість інститутів, інфраструктура, макроекономічна стабільність, охорона здоров'я та початкова освіта; тоді як субіндекс інновацій майже не впливає на розвиток (5%);

— для II стадії розвитку (ефективної економіки) субіндекс базисних вимог поступається за впливом субіндексу посилення ефективності (50%), який складається з таких критеріїв: вища освіта та професійна підготовка, ефективність ринку товарів та послуг, ефективність ринку праці, розвиток фінансового ринку, технологічний рівень та розмір внутрішнього ринку;

— для III стадії розвитку (інноваційної економіки) найвищого рівня, порівняно з попередніми стадіями, набуває

Таблиця 2. Загальна характеристика стадій економічного розвитку країн згідно з Індексом глобальної конкурентоспроможності

Стадія економічного розвитку країни	ВВП на душу населення, дол. США	Середні темпи розвитку за 2000-2012 рр.*	Питома вага, %		
			Субіндекс базисних вимог	Субіндекс посилення ефективності	Субіндекс інновацій
I стадія Факторна економіка	< 2 000	5,27	60	35	5
Перехідна стадія від I до II	2 000 – 3 000	5,72			
II стадія Ефективна економіка	3 000 – 9 000	6,07	40	50	10
Перехідна стадія від II до III	9 000 – 17 000	4,45			
III стадія Інноваційна економіка	> 17 000	1,66	20	50	30

Примітка: складено та розраховано (*) автором за даними [13].

субіндекс інновацій (30%), до якого входять конкурентоспроможність компаній та інноваційний потенціал.

Якісним індикатором економічного розвитку національної економіки країни є рівень ВВП на душу населення (табл. 2). Враховуючи країн на різних стадіях, у ході дослідження

Результати Індексу глобальної конкурентоспроможності було доповнено розрахованими темпами зростання ВВП груп країн за сучасний період (2000—2012 рр.), оскільки для кожної із стадій розвитку характерні різні темпи зростання національних економік країн світу.

Світове господарство розвивалась у період дослідження сповільнюючи темпи у 2 рази: з 5,64% у 1960—1970 рр. до 2,68% у 2000—2011 рр. Тенденції сповільнення темпів розвитку характерні для країн з постіндустріальним суспільством, що знаходяться на III стадії економічного розвитку (інноваційні економіки) (у 3 рази), та країн, що знаходяться на перехідній стадії від III до II (у 2 рази). Протилежні тенденції — прискорення економічного розвитку (у 1,5 рази) характерні для країн з індустріальним суспільством, що знаходяться на II стадії (ефективні економіки), на перехідній стадії від II до I, й країн з доіндустріальним суспільством, що знаходяться на I стадії розвитку (факторна економіка). Слід зазначити, що світова фінансово-економічна криза неоднозначно вплинула на економічний розвиток національних господарств країн світу. Так, за період 2000—2012 рр. хаотичним економічним розвитком характеризуються країни з постіндустріальним суспільством — інноваційні економіки (країни III стадії), тоді як країни з доіндустріальним суспільством — факторні економіки (країни I стадії) — стабільним економічним розвитком з темпами зростання у 3—4 рази вище за інноваційні економіки.

Таким чином, процес економічного розвитку світової економіки до світової кризи 2008 р. мав ознаки зростання та незворотності, однак з початком кризи — спровокував ряд масштабних проблем та темпи глобалізації були пригальмовані, але не зупинені. Слід відзначити, що серед причин фінансової нестабільності називають також й незбалансованість взаємовідносин країн-лідерів на глобальних ринках — США, Євросоюзу та країн Азії.

За рейтингом GCI з 2012 р. Україна входить до групи ефективних економік (стадія II) — країн з індустріальним суспільством, тоді як у період 2009—2011 рр. належала до перехідної від I до II стадії групи країн. Економічний розвиток України характеризується середнім рівнем для країн з ефективною економікою за такими критеріями, як розмір внутрішнього ринку, ефективність ринку праці, рівень середньої та вищої освіти й рівень охорони здоров'я насе-

лення, тоді як відстає — за розвитком фінансового ринку, інституційним середовищем та впровадженням інновацій. За міжнародними рейтингами та національними методиками оцінювання розвитку національної економіки, за період 2000—2012 рр. простежується тенденція до зниження конкурентоспроможності України, що переважно пояснюється нерозв'язаними інституційними проблемами (низька прозорість та неефективність державної політики, відсутність незалежної судової влади та захисту прав власності, марнотратство державних коштів тощо). За отриманими результатами, рейтинг України у світі щодо використання наявного науково-технічного й ресурсного потенціалів, інтелектуальних та інформаційних ресурсів є незадовільним. Сукупність названих факторів призводить до погіршення макроекономічних показників і слабкості фінансової системи, а отже, зумовлює подальше послаблення позицій України у світових рейтингах та загострення економічних проблем в суспільстві.

При трансформації національної економіки на шляху до постіндустріального розвитку можуть виникнути як суспільні, так й макроекономічні загрози для України. В.М. Геєць уточнює ознаки, які повинні бути враховані при формуванні нової моделі розвитку України: "По суті, в такому разі йдеться про принципово відмінні моделі розвитку, які склалися в перехідний період і повинні мати на майбутнє характер придатності до неперервного поглиблення і розширення індустріального розвитку, основою якого є безперервна інноваційна діяльність, що здійснюється в країнах, які забезпечують світове лідерство. Таким чином, йдеться не про особливий характер розвитку, який інколи отримує назву "третього" шляху, а про умови, в яких точиться боротьба проти домінування однієї сили або одного центру тяжіння, що зумовлює до розвитку. Поряд з цим має розвиватися система цінностей, яка охоплює як державу, так і суспільство і надає можливість для подальшої безперервної модернізації на основі цінностей, притаманних кожній країні з відповідною національною забарвленістю" [14, с. 79]. Продовжуючи, зазначає, що "складовою нової парадигми розвитку в даний час має стати і така трансформація суспільного устрою, яка дасть можливість збільшити (підняти) продуктивність праці порівняно з минулим часом перехідного періоду, до домінувало розкрадання і привласнення, в тому числі прибутків для їх експорту" [14, с. 77].

Нова модель економічного розвитку національної економіки України має бути спрямована на подолання економічних та соціальних проблем країни. Вважаємо, що на сьогоднішній день пріоритетними завданнями є формування та впровадження у практичну діяльність нових заходів, що

сприятимуть веденню підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання та поліпшать бізнес-клімат й інвестиційний клімат для раціонального використання економічного потенціалу України в умовах постіндустріального суспільства, також активізація процесу інформатизації суспільного сектора. Такі заходи фокусуються на поліпшенні ділового середовища для вітчизняних та іноземних інвесторів, поліпшенні інфраструктури з метою зниження витрат на ведення бізнесу, створенні відповідних сприятливих умов для залучення приватних інвестицій в пріоритетні види економічної діяльності України.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Дослідження щодо економічного розвитку за різних типів суспільств дає змогу стверджувати, що постіндустріальне суспільство є найвищим типом суспільного розвитку, яке базується на здобутках доіндустріального та індустріального суспільств, створює можливості для розвитку не лише матеріального, а й нематеріального виробництва, не лише трудових навиків та вмінь працівників, а й для їх інтелектуального розвитку та розвитку творчих здібностей особистості. Розвиток постіндустріального суспільства спричиняє формування новітньої парадигми розвитку національного господарства через розширення факторів виробництва, підвищуючи значення інформації та знань; зміну трудової спеціалізації (від трудових до інтелектуальних здібностей) та стимулювання зростання частки високотехнологічного матеріального та нематеріального виробництва в національній економіці країни.

Література:

1. Колодко Г.В. Глобалізація, трансформація, кризис — що далі? / Г.В. Колодко; введ. глава Р.С. Гринберга. — М.: Магістр, 2011. — 176 с.
2. Нова економіка: форми вияву, причини і наслідки: монографія / за ред. Х. Клодта; пер. з нім. В.В. Рокочої. — К.: Вид-во "Таксон", 2006. — 306 с.
3. Рекомендації щодо економічного розвитку України та її регіонів: Пропозиції пленумів Спільки економістів України та науково-практичних конференцій за період 2004—2011 рр. / За заг. ред. В.В. Оскольського. — К., 2012. — 218 с.
4. Чухно А.А. Інституціоналізм: теорія, методологія, значення / А.А. Чухно // Економіка України. — 2008. — №7. — С. 4—12.
5. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Пер. с англ. — М.: Academia, 1999. — 956 с.
6. Mokyr J. The Rise and Fall of the Factory System: Technology, Firms and Households since the Industrial Revolution [Electronic resource]. — Access mode: www.gsia.cmu.edu/afs/andrew/gsia/bm05/mokyr-paper1.pdf
7. Світова економіка: навч. посіб. / А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, О.І. Рогач; ред. С.В. Головка. — К.: Либідь, 2007. — 640 с.
8. Савицька Н.Л. Основні тенденції суб'єктності в умовах становлення економіки знань / Н.Л. Савицька // Проблеми економіки. — 2012. — № 1. — С. 20—23.
9. Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України / А.А. Чухно. — К.: "Логос", 2003. — 631 с.
10. Чухно А.А. Актуальні проблеми розвитку економічної теорії на сучасному етапі / А.А. Чухно // Економіка України. — 2009. — № 5. — С. 15—35.
11. The Innovation Driven Economic Development Model [Electronic resource]. — Access mode: www.bayareaeconomy.org — California Labor and Workforce Development Agency.
12. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України: монографія / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. — Харків: Константа, 2006. — 272 с.
13. The Global Competitiveness Report 2010—2011 / 2011—2012 / 2012—2013 [Electronic resource]. — Access mode: www.weforum.org — World Economic Forum.
14. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. В.М. Гейця. — К.: Інститут економічного прогнозування НАНУ; Фенікс, 2003. — 1008 с.

References:

1. Kolodko, G.V. (2011), Globalizacija, transformacija, krizis — chto dal'she? [Globalization, transformation, crisis — what next?], Masters, Moscow, Russian Federation.
2. Klodt, Kh. and Rokocha, V.V. (2006), Nova ekonomika: formy vyjavu, prychny i naslidky [New Economy: Forms of Manifestation, Cause and Effect], Vyd-vo "Takason", Kyiv, Ukraine.
3. Oskol's'kiy, V.V. (2012), Rekomendatsii schodo ekonomichnoho rozvytku Ukrainy ta ii rehioniv: Propozytsii plenumiv Spilky ekonomistiv Ukrainy ta naukovo-praktychnykh konferentsij za period 2004—2011 [Recommendations of Ukraine and Regions: Offers plenums Union of Economists of Ukraine and scientific conferences for the period 2004—2011], Kyiv, Ukraine.
4. Chukhno, A.A. (2008), "Institutionalism: Theory, Methodology, Importance", Ekonomika Ukrainy, vol. 7, pp. 4—12.
5. Bell, D. (1999), Grjadushee postindustrial'noe obshchestvo. Opyt social'nogo prognozirovanija [The coming postindustrial society. Experience in social forecasting], Academia, Moscow, Russian Federation.
6. Mokyr, J. (2001), "The Rise and Fall of the Factory System: Technology, Firms and Households since the Industrial Revolution", available at: <http://time.dufe.edu.cn/jingjiwengong/waiwenziliao/pittsburgh.pdf> (Accessed 6 Sept 2013).
7. Filipenko, A.S. Budkin, V.S. Rohach, A.I. and Holovko, S. (2007), Svitova ekonomika, [Global economics], Lybed, Kyiv, Ukraine.
8. Savyts'ka, N.L. (2012), "Major trends of subjectivity in terms of becoming a knowledge economy", Problemy ekonomiky, vol. 1, pp. 20—23.
9. Chukhno, A.A. (2003), Postindustrial'na ekonomika: teoriia, praktyka ta ikh znachennia dlia Ukrainy [Post-industrial economy: theory, practice, and their significance for Ukraine], Lohos, Kyiv, Ukraine.
10. Chukhno, A.A. (2009), "Actual problems of economic theory at the present stage", Ekonomika Ukrainy, vol. 5, pp. 15—35.
11. California Labor and Workforce Development Agency (2011), "The Innovation Driven Economic Development Model", available at: <http://www.bayareaeconomy.org>, (Accessed 20 Feb 2012).
12. Hejts, V.M. and Semynozhenko, V.P. (2006), Innovatsijni perspektyvy Ukrainy [Innovative perspectives of Ukraine], Konstanta, Kharkiv, Ukraine.
13. World Economic Forum (2013), "The Global Competitiveness Report 2010—2011 / 2011—2012 / 2012—2013", available at: <http://www.weforum.org> (Accessed 10 March 2013).
14. Hejts, V.M. (2003), Ekonomika Ukrainy: stratehiia i polityka dovhostrokovoho rozvytku [Ukraine's economy: a long-term strategy and policy development], Phoenix, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 16.07.2014 р.